

Komentarji

Revolta delavcev in farmarjev

Zadnje mesece se je v Združenih državah izoblikovala cela vrsta delavskih štrajkov. Brez izjeme vse temelje industrije prizadete. Na stotisoče delavcev je v stavkovnih bojih, najbolj prizadeti so rudarji, ki od New Yorka do San Franciscas, povsod, vsa republi-

Če se pridružijo štiri milijoni delavcev na zapadu in severozapadu. Štrajki farmarjev niso novega. Momentalno imajo nekaj skupnega z industrijskimi delavci, da so interesi farmarja fundamentalno različni od interesov delavca. Farmarske organizacije izjavljajo, da vlada še ni potegnila farmarjev iz krize se je izjalovila. Cene farmarskim pridelkom se še niso dvignile. Stavka farmarjev pomeni, da farmarji ne bodo prodajali pridelkov, ne bodo plačevali davkov in obresti svojih dolgov in ne bodo se ustavili izgnati iz svojih hiš, bo pa za zamenjavali svoje žito in živali farmsko blago za tovarniško blago na podlagi cen, ki bodo stroške njihove produkcije.

Medtem pa, ko je revolta farmarjev naperjena proti vladnemu programu obnove, so rebelni množice delavcev v direktnem konfliktu z onimi delodajalci, ki zametavajo in ignorirajo vladni program obnove. Če vrsta delodajalcev in delodajalskih organizacij, največjih kapitalističnih magnatov v Ameriki, se je uprila Niri in noče priznati minimalne mezd in delovnega dneva, noče priznati unije, ki jo je Nira do dalavcem. Takozvani pravaški, ki jih federalna vlada štira za lastniki industrijski, so v večini le na papirju, far-

V takih razmerah so torej delavci — čeprav iščejo prednost svojih pravic — prisiljeni, da stavkajo indirektno tudi na izvajanje pogojev Nire; v njih silijo kapitalisti — ne vladna sama ni do danes še storila, da bi uveljavila pravilnice svojega "partnerstva s kapitalizmom". Namesto vlade morajo to nalogo vršiti delavci. In kaj imajo za plačilo? ... In jih oblastniki NRA javno nadajajo z žaljivimi besedami jim pridigujejo, da "zdaj ni za stavke!"

Delavci sami dobro vedo, kdaj je čas za stavkanje. Vedo, da stavka njihovo zadnje sredstvo obrambe, kadar ni druge pomoči. Delavci ne stavkajo iz želje in sporta; dobro vedo, da jih čakajo žrtve, pomanjkanje, izguba zaslužka in trpljenje; dobro vedo, da je stavka bolj ali manj vojna in barbarsko.

Vedo pa tudi to, da se istega delavskega orožja — fizične sile — poslužujejo tudi kapitalisti s svojimi privatnimi armadami in oblasti s svojo policijo in vojaštvom, ki so navadno nemiki in zasétniki delodajalcev. Delavci so izzvani, napolnjeni v stavke — in kadar pride do krvavega porinjen v blato, mora biti blato, mora se umazati, ne hoče izvleči iz njega.

Delavci, niti farmarji, ne stavkajo za kratek čas ali iz puščanske ljubezni do stavk. Priznavajo, da so znak krize in ne more zadovoljiti gospodarstva, ne more zadovoljiti mase na pošten in pravi način.

Prejane ameriške vlade so odarile kapitalistične in so zadovoljevale je kapitalistični interes. Današnja vlada se je postavila na dva konja, ki bi jo navidezno rada bila "neodvisna" ali nadzoredna — predno bo ta vlada začela svoj termin, bo lahko priznala, da je to nemogoče.

25,000 ŠE VEDNO VSTAVKI V PENNSYLVANIJU

Ze šestič so bili rudarji prevrteni z napačnimi poročili iz Washingtona glede priznanja unije

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Dasi so se rudarji v pittsburskem okrožju in v nekaterih drugih vrtili na delo, premogovniki v okrajema Fayette in Greene še vedno počivajo. Krog 25,000 rudarjev še vedno stavka proti jeklarskim kompanijam, ki kontrolirajo premogovnike v teh krajih in nočejo priznati UMW. Predsednik H. C. Frick Coke Co. Moses je namreč prekinil pogajanja z reprezentanti rudarske unije. Ta pogajanja so se tikala unijske pogodbe in so se pričela z namenom, da se konča konflikt. Na podlagi obljube, da bodo baroni podpisali pogodbo, so predsednik Roosevelt in uradni UMW apelirali na rudarje, naj se vrnejo na delo. Razvoj dogodkov je sedaj pokazal, da so bili rudarji že šestič premišljeno prevarjeni z napačnimi poročili iz Washingtona glede priznanja unije.

Murray, podpredsednik UMW, je naznanil, da je William Feeney, predsednik četrtega rudarskega distrikta, ki vključuje okraja Fayette in Greene, podal resignacijo. Ko je Feeney nedavno skušal govoriti rudarjem na javnem shodu, so ga slednji utihnili in moral je zapustiti oder. Mnogi smatrajo, da je Feeneyjeva kariera kot unijskega uradnika zaključena. Kot predsednik četrtega rudarskega distrikta UMW je Feeneyja nasledil William Hynes.

Ta rudarski distrikt je na robu bankrota. John L. Lewis, predsednik UMW, je naznanil, da bo vse posle tega distrikta vodil glavni stan unije v Indianapolisu. Rudarji so nedavno zagrozili, da bodo izvolili svojo listo distriktnih uradnikov. Imenovanje Hynesa se smatra kot korak, ki naj bi preprečil revolto članstva rudarske unije.

Kriza udarila Francijo

Daladierjeva vlada pred padcem zaradi težkih finančnih problemov

Pariz, 23. okt. — Francoska zbornica se spet bavi z akutno finančno krizo, iz katere se lahko vsak čas izcimi politična in kabinetna kriza. Daladierjeva vlada zahteva zvišanje davkov in znižanje pokojnin, da balancira budget. Razlika znaša okrog pol milijarde frankov in to vsoto je treba nekje vzeti.

Stranke, ki vzdržujejo vlado, so proti finančnemu programu vlade, ne vedo pa, kako bi izvlekle državo iz finančne krize. Kriza je povzročila padanje franka. Finančni minister Bonnet je včeraj poročal, da zlato uhaja iz Francije in špekulantje izrabljajo krizo v ogromnem obsegu.

Napredek krojaške unije
New York. — The International Ladies Garment Workers unija je izvojevala največjo zmago od časa svetovne vojne s pridobitvijo 100,000 novih članov v svoje vrste. V organizatorični kampanji, ki jo vodi ta unija, sta zlasti aktivna John Sobczak in Leo Krzycki.

Zadovoljiti vse razrede v starem sistemu se pravi zadovoljiti — nikogar in uničiti samega sebe.

Ako bo ameriško delavstvo pametno, bo poskrbelo, da bo prihodnja vlada odkrito delavska, ki odpravi razrede in uvede nov gospodarski sistem, naker bo lahko zadovoljila ogromno večino — vse one, ki hočejo delati v koristni produkciji pod socialno kontrolo.

Baroni premoga izzivajo vlado

Poziv, naj nastopijo pred delavskim odborom, so ignorirali

Washington, D. C. — (FP) — Ko je delegacija odpuščenih rudarjev, članov UMW, katere je vodil Ed. J. Morgan, predsednik 23. rudarskega distrikta, ki vključuje zapadni del države Kentucky, prišla v Washington, da nastopi na zaslišanju pred vladnim delavskim odborom, jo je načelnik odbora senator Wagner informiral, da se operatorji niso odzvali pozivu.

Henry Warrum, pravni zastopnik UMW, je članom delavskega odbora pojasnil, da so Hart Coal Co., Dawson Daylight in Reinecke Co. formirale "neodvisno" kompanijsko unijo in odpustile veliko število rudarjev, ker slednji niso hoteli izstopiti iz prave unije in se pridružiti kompanijski. Kompanije so potem uposile neunijske rudarje in ti so prevzeli mesta odpuščenih rudarjev.

Warrum je zahteval, da federalna vlada enforisira 7 a) sekcijo industrijskega zakona, ki prepoveduje take odslovitve.

"Rjava" Koroška

Celovec, Koroška, 23. okt. — Avstrijska vlada je ukazala zapreti nemškega kneza Sachsen-Meinininga, ki je bil nastanjen v gradu Pletzelstatten v celovski okolici. Njegova žena je internirana v gradu. Oba sta nacijska hujsaka. Po prevratu se je naselilo več nemških plemičev in preprostit Nemcev iz "rajha" na Koroškem z namenom, da bodo pomagali ponemčiti koroške Slovence. Danes so pa ti nemški Nemci velik trn v peti avstrijske vlade. Vsi so — hitlerjevci in rovarji proti Dollfussu in njegovemu režimu. Danes je Koroška najbolj "rjava" provinca v Avstriji.

Kooperacija konzumentov važen faktor v delavskem gibanju

Mena, Ark. — Kooperacija konzumentov bo igrala čedalje večjo vlogo v ameriškem delavskem gibanju, pravi Oscar Cooley, instruktor na tukajšnjem delavskem učilišču in bivši tajnik Ameriške zadrzne lige. "Važno je," je rekel Cooley, "da mladi ljudje spoznajo pomen kooperacije in kako naj ta služi pri gradnji nove družbe."

WASHINGTON NAJ POMETE PRED SVOJIM PRAGOM

Tega mnenja je direktor za gradnjo stanovanj, ki bi rad pridobil predsednika za svoj projekt

Washington, — (FP) — Federalna vlada naj najprvo počisti slume v Washingtonu, kjer naj v ta namen ustanovi "laboratorij" za gradnjo ceninih in čednih delavskih stanovanj. Tega mnenja je Robert D. Kohn, direktor stanovanjske sekcije Public Works administracije, ki bi rad pridobil predsednika za svoj načrt.

Ta načrt predvideva uničenje slumskega distrikta v glavnem mestu, kjer so nedaleč od Bele hiše najslabše stanovanjske razmere posebno v zamorskem predelu. 50 let že kažejo na ta kontrastni Washington, ki se na eni strani blešči v razkošnosti in lepoti, na drugi pa je torišče jetike za bedne proletarce, katerih ne manjka niti v glavnem mestu dežele.

Kohn bi rad videl, da bi vlada v eksperimentalne svrhe podrla tri bloke slumov in na njih mestih zgradila cenena, vendar pa čedna stanovanja, kar je izvedljivo. Postavi naj jih na zemljiščih, katere dobi najceneje. S tem projektom bi se lahko preprečilo, koliko se lahko izboljša stanovanjske razmere v mestih. Po izboljšanju kriče posebno večja mesta, katere kazijo slumski predeli, ki so torišča ne le bolezní, nego tudi zločinstva.

Notranji tajnik Ickes ima v načrtu ustanovitev federalne stanovanjske korporacije, ki naj bi se v velikem obsegu vrgla na uničevanje slumov in gradnjo ceninih in čednih delavskih stanovanj. Mnenje je, da bi vladna korporacija lahko zgradila moderna stanovanja, v katerih bi bila stanarina od \$6 do \$9 na mesec od sobe. Ne smela bi pa zemljišč drago plačevati, česar bi se lahko izognila potemtome svoje pravice o "imminent domain", to je, da lahko zaseže zemljo ali poslopja in plača zanj kolikor se ji zdi vredno.

Ustanovitve take korporacije je tudi edini izhod, če hoče vlada priti temu problemu v okom in oživetiti gradbeno industrijo.

Sovjetska Rusija za trdno pričakuje priznanje

Konferenca v Washingtonu, ki se začne v dveh tednih, nedvomno prinese prijateljski pakt med Ameriko in sovjeti. Litvinov molči o sovjetskih pogojih. Pogoji priznanja morajo biti taki, da ne ponižajo Sovjetske unije. Hitler je poparjen

Liga narodov vidi vojno nevarnost v Aziji

Konflikt med Japonsko in Rusijo vedno bolj straši v Zenevi

Zeneva, 23. okt. — Tajništvo Lige narodov, ki je zadnje dni prejelo oficelno obvestilo Nemčije za izstop iz Lige, se je pomirilo in ne vidi več v tej akciji Nemčije kakšno akutno nevarnost za evropski mir. Po pravilih Lige mora Nemčija čakati dve leti predno preneha biti članica Lige. V tem času se lahko zgodi marsikaj, kar prisili Nemčijo, da se premisli in prekliče svoj sklep; ako pa hoče biti Nemčija osamljena, kar si je sama izvolila, naj bo. Kljub temu, da ne bo več članica Lige, mora Nemčija spoštovati vse pogodbe v okviru Lige, med temi v glavnem versajsko pogodbo.

Tajništvo Lige se v tem momentu še ne boji, da akcija Nemčije ograža evropski mir. Nevarnost vojne je v tem momentu večja v Aziji kakor v Evropi. Položaj med Japonsko in sovjeti na Daljnem vzhodu je vedno bolj kritičen. Tam se lahko vsak čas akua nekaj nevarnega.

V krogih Lige narodov prevladuje mnenje, da je najbolje, če se razorožitvena konferenca odgodi za nedoločen čas — za toliko časa, da se pomirilo napetosti med Nemčijo in veseljami.

Mesta in države so preveč zavite z različnimi restrikcijami in "red tejpom" in ni pričakovati od njih posebne aktivnosti v tem področju.

Radi teh ovir si je Ickes tudi zamislil vladno stanovanjsko korporacijo, ki naj bi pričela rehabilitirati ameriška mesta in reševati stanovanjsko vprašanje. Vlada bi s tem nič ne izgubila in bi dobila povrnjen denar. Poleg tega ima tudi te prednosti, da lahko najame veliko cenejša posojila kakor pa mesta ali privatniki.

Washington, D. C., 23. okt. — Priznanje sovjetov je momentalno najvažnejši predmet razgovorjanja v Washingtonu — važnejši predmet kakor razorožitvena konferenca, Kuba, evropski vojni dolgovi in vsi ostali mednarodni problemi. Glavno vprašanje v zvezi s tem predmetom je, koliko dobička bo imela Amerika od direktne trgovine s sovjeti. Ako je res, kakor poročajo iz Moskve, da Litvinov prinese za pol milijarde dolarjev sovjetskih naročil za ameriško blago, tedaj to pomeni, da bo 300,000 nadaljnjih brezposelnih delavcev dobilo delo v Ameriki.

Moskva, 23. okt. — Sovjetski krogi in ljudstvo Rusije v splošnem trdno pričakuje, da ameriško-sovjetska konferenca, ki se začne v dveh tednih v Washingtonu, prinese sovjetski vladi popolno priznanje od Združenih držav in pogodbo prijateljstva, ki bo ogromne koristi za obe republiki.

Najmanjšega dvoma ni, da je predsednik Roosevelt povabil sovjete na konferenco s iskrenim namenom. Mnenje v sovjetskih krogih je, da Roosevelt ne bi storil tega koraka, če bi hotel ponižati sovjete in jim ustiliti pogoje, ki bi ne delali časti sovjetom.

Tujezemski poročevalci so hoteli včeraj izvedeti, kakšne glavne pogoje ima sovjetska vlada za pogajanja v Washingtonu. Te pogoje je gotovo formulirala predno je odgovorila Rooseveltu in sprejela njegovo povabilo na konferenco. Obiskali so Litvinova, komisarja zunanjih zadev, ki te pogoje ponese v Washington.

Naleteli pa so slabo. Litvinov ni hotel nič povedati; niti ene besede niso mogli izvleči iz njega. Poročevalci vedo le toliko — kolikor izjavajo iz moskovskega tiska in pogovorov z uradniki — da Sovjetska unija mora iziti s konference v Washingtonu enakopravna; pristala ne bo na ničesar, kar bi jo ponižalo pred svetom kot veselo, ki obsega eno šestino površja zemlje.

London, 23. okt. — Sodba zunaj Amerike o prihajajočem sestanku sovjetskih in ameriških diplomatov v Washingtonu je mešana. Oficelna Anglija se je — na kratko rečeno — namrdnila. Zaveda se, da bo direktna zveza Amerike in Rusije kolikor toliko škodila njeni trgovini. Toda opozicije ni. Enkrat je moralo priti.

Odmevi iz Berlina so drugačni. Hitler je poparjen. Nemški nacisti sumijo, da je Roosevelt našel storil ta korak, da ponagaja Nemčiji. Nemški veletrgovci so doslej posredovali med ameriški kapitalisti in sovjetsko vlado — in pri tem odnesli največ dobička. To zdaj odpade. Trgovske vezi med Nemčijo in Moskvo se zadnje mesece zelo hladijo. Zdaj bo Amerika zamenjala v večjem obsegu nemški trg. Nemški kapitalisti bodo to trpko občutili.

V Tokiju pa pravijo, da so to — pričakovali, torej niso preseženi.

Gozdarji zastavkali

Monteagle, Tenn. — V gozdovih Tennessee Products kompanije je bila oklicana stavka, ker je družba ignorirala odredbo Nire administracije, da je plača 85 centov od klafre drv prenzika oziroma, da je družba kršila pravilnik. Drvarji so člani Cumberland Mountain Workers lige, ki vodi stavko.

Mirovne zaslave na pohodu nove vojne . . . (Narisal Jerger.) — Federated Press

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASILA IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$3.00 per year,
Chicago and Europe \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Advertising rates on agreement. — Manu-
script will not be returned.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Mesto New York in njegovi
problemi

Gowanda, N. Y. — Kaj se go-
di v mestu in državi New Yorku?
No, zopet izredno zborovanje
državne legislature. Namen
tega je, da se reši mesto New
York finančnega poloma in
bankrota. To je skoro največje
mesto na svetu, po številu pre-
bivalstva, kateremu vlada demo-
kratska tammanitska mašina
mašina grafa in korupcije.

To bo že tretje izredno zase-
danje newyorške legislature v
zadnjih 11 mesecih v iste na-
mene.

Mestu New Yorku so že dva-
krat pomagali, toda vse nič ne
pomaga, dokler mu bo na čelu
graftarska skupina. Denar se je
potreboval za razne plače mest-
nih službencev, za interes na
mestni dva in pol milijardski
doig in za brezposelne. To je bilo
lani v decembru. Mestni kredit
je bil tako slab, da mu niso ho-
teli več niti bankirji posoditi de-
narja kar tako zlepa.

Mesto se je hotelo rešiti bank-
rota, toda ne da bi niti eden iz-
med tisočev visoko plačanih go-
spodov ali mestnih krukov pri-
tem trpel finančno zgubo na pla-
čah ali pa drugače. Ta mestna
vlada je udarila po svojih že i-
tak slabo plačanih delavcih, kot
so na primer učitelji, ognjegasci
policijski itd. Well, in dobri za-
stopniki države New York so v
Albany raje odobrili znižanje
plač tem delavcem, mesto da bi
prišli bogate graftarje za vrat,
in s tem so seveda začasno rešili
mesto New York pred finančnim
polomom.

Ta pomoč je bila le začasna.
ker s tem utrganjem plač delav-
cem ni moglo nikamor in zopet
mu je zagrozil bankrot, akorav-
no je vlada posegla v neki fund,
od katerega bi morala držati ro-
ke proč. Zopet so tammanitje a-
pelirali na legislature, da denar
potrebujejo za vzdrževanje brez-
poselnih. Predložili so legislature
to-le propozicijo: Po vsej dri-
žavi New York naj se takratni
"sales-tax" podvoji, denar od te-
ga davka naj pa prejme mesto
New York.

Well, to jim zaenkrat ni uspe-
lo, da bi vsi državni davkoplače-
valci s tem polnili njih žepa. Ni
jim torej kazalo drugega, kakor
da nalože razne davke na ljud-
stvo v mestu samem. Sprejeli so
torej sledeče: Pet centov davka
na vsak "taxi fare," 4c na vsako
transferirano delnico, 5% na
trgovce in razne vrednostne pa-
pirje z malo večjimi dohodki,
50% so zvišali ceno mestni vodi,
eno četrtino na vrednost vseh
investicij v bankah in inšuran-
ce kompanijah. To naj gre vse lepo
v mestno blagajno, od tam pa —
o, saj vemo kam! Vi dajte, mi
bomo že naredili, da bo prav.

To je pa "tigr" ustrašilo.
New York Stock Exchange (bor-
za) se je pripravil, da mestu
da slovo in se preseli čez most
v državo New Jersey. Insurance
kompanije in bankirji so zakro-
zili, da ne kupijo tudi enega
mestnega bonda več. Tako so se
jim denarni bogoteli uprli in to
zopet v času, ko so tarnali, da po-
trebujejo denar za plačanje in-
teresa za mestne plače in za brez-
poselne. "Tiger" se je ustrašil in
prosil bankirje in governerja
Lehmana za konferenco. Na ko-

lena je padel in prosil, da se re-
ši mesto New York pred ban-
krotom. Sedaj, ko se zopet kre-
gajo in zmerjajo eden drugega,
si očitajo, kako kradejo ljudski
denar in ljudstvo drže k tlom in
s tem delavstvo blufajo, samo
da bi imeli priliko biti zopet iz-
voljeni k polni mizi, trpeče de-
lavce pa nadalje odirali. Ban-
kirjem in governerju so objubi-
li, da bo sedanji župan O'Brien
vetiral davke na Stock Ex-
change, na varščine in davke na
banke in inšuranca kompanije.

Rezultat je bil, da je mesto
zopet dobilo nekaj grošev za si-
lo. Toda ta pogoj mora pred dr-
žavno legislature in zato jo zo-
pet sklicuje governer Lehman k
izrednemu zasedanju — letos že
tretjič, kar se še ni zgodilo v
zgodovini države New York.

V mestu New Yorku se sedaj
poteguje nič manj ko devet kan-
didatov za županski stolček. Ka-
pitalistično časopisje pa omenja
samo tri. Ti so: sedanji župan
O'Brien, Jos. V. McKee in La
Guardia. Zadnji izmed teh treh
bi menda bil še najboljši, toda
Solomon, ki kandidira na soc.
listi, je edini kandidat delavce-
ga ljudstva, kateri bi bil zmog-
en očistiti mesto New York
grafta in korupcije ter ga iz-
vleči iz finančnega poloma, ako
bi imel le malo pomoči pri mest-
ni vladi.

Jugoslovanskim delavcem v
New Yorku se priporoča, da gla-
sujejo za take moze, ki bodo de-
lovali v vašo, ne pa v svojo last-
no korist. S tammanitji in dru-
gimi graftarji mora ljudstvo po-
mesti enkrat za vselej, če hoče
sebi in svojim potomcem boljše
bodočnosti.

Morda bo kdo mislil, kaj nas
v Gowandi briga, če je Peter ali
Pavel za župana v New Yorku.
Briga nas, in to iz dveh razlogov:
Prvič imamo lepo sliko "tam-
manitske" vlade pred seboj, in še
lepo lahko pričakujemo, če kan-
didatje iste stranke pridejo
zmagoviti iz volitev in dobe ve-
čino tudi za stolčke v državni
legislaturi. Drugič je pa ljud-
stvo po državi proti temu, da bi
taki kruki nalagali nove davke
za vzdrževanje mesta New York,
da si bi graftarji delili na naše
žulje. — John Matekovich.

Desetletnica SND

Lorain, O. — V nedeljo, dne
29. oktobra, praznuje naša na-
selbina zelo pomemben dan, to
je desetletnico otvoritve S. N.
doma. Direktorij in vsa kultur-
na društva se z največjo vneto
pripravljajo, da se ta dan čim
bolj svečano proslavi. Gospodinj-
ski klub že sestavlja najboljše
recepte za večerjo, ki bo vsako-
mur na razpolago za malo vsoto.

Program se začne že popoldne
ob 2. uri in bo trajal do večera.
Spored programa: Govor pre-
vaga in sedanjega predsednika
SND. Govor takratnega tajnika
SND. Poje pev. zbor "Naš Dom"
pesem "Naš Dom." Pol ure
ples, nastop komika Sirka. Igra
orkester "Naš Dom." Nastop
Slov. šole SND. Igra orkester
"Naš Dom." "Priletela sta dva
ptička," duet, pojeta mias M. Po-
lutnik in mrs. A. Tomšič. Igra
orkester "Naš Dom." Ples do ve-
čerje. Serviranje ob 6. uri. Med
večerjo igra "Fairy" orkester.
Večerni program. Čitanje

"Suvenirja." Deklamacija "Pe-
sem." Deklamira predsednik pev.
društva "Naš Dom" Frank Am-
brožič. Poje zbor "Naš Dom"
"Domu bi rad." Govor mestne-
ga župana Jos. B. Conleyja. Ša-
loigra "Vječi." uprizori dramski
odsek SND. Pojeta F. Plut in L.
Bele. Poje hrvatski oktet "Ja-
vor." Nastop komika Sirka. Trio
"Bodi zdrava, domovina!" De-
klamacija "Slovenski narodni
dom." Kvartet pev. društva "Zar-
je" iz Clevelanda. Dueti in solo-
spevi. "Lepa naša domovina,"
poje "Naš Dom."

Za ples v veliki dvorani igra
Zorcev orkester iz Clevelanda.
Za ples v spodnjih prostorih igra
domači orkester Jacka Tomažiča.
Otroci v spremstvu staršev so
prosti vstopnine. Vstopnica k
popoldanskemu programu 25c,
večerja 50c, večerna prireditev
in ples 35c. V predprodaji 75c.

To bo velik praznik za našo
slovensko naselbino v Lorainu.
Kdor še količkaj čuti, da se pre-
taka slovenska kri po njegovih
žilah, kdor se ne sramuje, da je
Slovenec in kdor še ni popolno-
ma zatajil materinskega jezika,
bo prišel na ta praznik, ako mu
le čas in finance dopuščajo. Po-
strežba bo vaaskovrstna, poceni
in točna. Zabave obilo. Ples v
spodnjih in zgornjih prostorih.
Prijetelji od blizu in daleč ste
uljudno vabljeni, da pridete in
se veselite z nami na ta za nas
tako vesel dan.

Louis Balant, blagajnik SND.

Veselica in predavanje

Duluth, Minn. — V nedeljo,
dne 29. oktobra t. l. zopet pri-
redi duluthski ameriški jugoslo-
vanski klub št. 7 od Ameriške
jugoslovanske zveze v Minnesoti
predavanje, zabavo in plesno ve-
selico v veliki dvorani (Forest-
ers hall), Fourth ave., West and
First street, v Duluthu, Minn.
Dvorana se nahaja zraven mest-
ne hiše.

Glavni predavatelj (govornik)
bo Glen J. Merritt, poštar v Du-
luthu, Minn. Predmet govora bo:
"NRA and NIRA. Kaj je NRA
in kaj je NIRA."

Zatorej se vljudno vabijo vsi
Jugoslovani v mestu Duluthu in
okolici, da se udeležijo omenje-
nega predavanja in plesne vese-
lice. Pristopnine v klub ni nobe-
ne. Vsak, ki želi pristopiti v klub,
plača 25 centov letne članarine.
Za omenjeno vsoto bo imel dne
29. oktobra zabavo, ples, dobro
večerjo in njegovo članarino pla-
čano za to leto.

Rojaki in rojakinje v Duluthu
in sosednih naselbinah, vsi na
našo veselico dne 29. oktobra!
Za ples bo igral izvrsten orkester
tako živahno, da bo lahko vsak
poskočil, pa tudi če je že čez se-
demdeset let star.

Vabl se tudi naše mlade fan-
te iz sosednih naselbin in mesta
Duluth, osobito naše mladeniče
z železnega okrožja Minnesote,
da se udeleže naše veselice. Mla-
de fante potrebujemo, kajti pri
našem klubu imamo sedaj več
članic — okrog 70 lepih mladih
deklet.

Na svidenje v nedeljo zvečer,
dne 29. oktobra, ob 7. uri v Fo-
resterjevi dvorani! Dobra večer-
ja, ples in zabava se vam že v
naprej jamčijo.

John Movern, tajnik.

Prireditev soc. kluba št. 49

Cleveland, O. — Kot je bilo že
deloma naznanjeno v Prosveti,
bo soc. klub št. 49 v Collinvoodu
arsniral na 29. okt. zanimivo
prireditev s sledečim pestrim
programom: Pevski zbor "Zar-
ja", odsek soc. kluba št. 27 na-
stopi z več pesmami (mešan in
ženski zbor), deklamacija (Mile
Klopčič), deklamacija Edward
Slejko ml., Irene Ogrin igra na
harfo (ona je hčerka trgovca z
modnim blagom v SDD in edina
Slovenka v Clevelandu, ki zna iz-
vrtstvo igrati na ta instrument).
Za tem nastopijo bratje in se-
stre družine Marincek (kvartet,
violin in kitara). Pet minut od-
mora, po odmoru pa sledi zani-
miv kupletni prizor, ki ga izva-
jajo A. Eppich, H. Princ, V. Coff,
njegova soproga in več drugih.
Po končanem programu bo
prosta zabava v spodnji dvorani:
ples, petje in kramljanje po
naši stari navadi. Sladkega vin-
ca, gošta in pa okusnega prigriz-
ka ne bo manjkalo.

Prijetelji in prijateljice dobre
zabave, pridite in ne pozabite
dneva 29. okt. točno ob 7:30 zve-
čer v SDD na Waterloo rd. Ker
za pričetek mora biti točnost.
Pridimo in se malo poveselimo,

Čikaška razstava: Mehiska
plesalka Consuelo Gomez v pa-
viljonu "Old Mexico".

saj žalosti je itak preveč. Vse
skupaj vas vabi članstvo soc.
kluba št. 49 in "večni papotnik."
Anton Jankovič.

Zborovanje eksekutive
Kontinent. kongresa

Razpravljala bo o prihodnjem
zboru. Shod v dvorani elektri-
čarjev

Chicago. — Prihodnji ponde-
ljek, dne 30. oktobra, bo v tem
mestu zborovala narodna eksek-
kutiva Kontinentalnega kongre-
sa farmarjev in delavcev v ho-
telu Bismarek, zvečer pa bo shod
v dvorani unije električarjev na
Ogden ave. in Washington bule-
vard.

Seja se bo pečala z važnimi pro-
blemi tikačje se vladnega obno-
vitvenega programa in pa kje in
kdaj se naj vrši bodoči zbor.
Zborovanje v Washingtonu je si-
cer določilo, da se mora prihodnji
zbor vršiti v teku enega leta v
srednjem zapadu. Če bo vlada
skušala prepovedati stavke ali pa
bo nastala nova kriza v polje-
delstvu, se bo prihodnji zbor vr-
šil najbrž pred spomladjo, je
mnenje nekaterih voditeljev.
Washingtonskega kongresa se je
udeležilo nad štiri tisoč delega-
tov.

Na shodu v ponedeljek zvečer
bodo nastopili prominentni go-
vorniki — Norman Thomas od
socialistične stranke, Simpson,
predsednik farmarske unije, in
Emil Rieve, predsednik pleteni-
narske unije.

Narodna eksekutiva šteje 24
članov in so v nji zastopane u-
nije, socialistična stranka, orga-
nizirani brezposelni, farmarji in
zadružno gibanje.

Vlada pričela regulirati
ceno olja

Zvišanje je v prilog kompanij in
ne konzumentov

Washington. — (FP) — No-
trajni tajnik Ickes je te dni pre-
senetil marsikoga, ko se je po-
sulil zakonske moči in zvišal
ceno surovemu olju v "interesu
industrije" — v prid oljnim ma-
gnatom. Ceno sodu olja je dolo-
čil na \$1.11. Takoj po sprejet-
ju pravilnika je bila okrog do-
larja, pred tem pa veliko nižja.

To je prvi slučaj vladne regu-
lacije cen. Ickes je bil že prej o-
mejil produkcijo, kar pa po nje-
govi trditvi ni odpravilo "anar-
hije", namreč konkurence, za
čemur administracija očitno
stremi. Lastniki gasolinskih po-
staj bodo v bodoče prejimali od
tri do štiri cente od galona gaso-
lina.

Predsednica vladnega konzum-
nega odbora je Ickesa par dni
prej posvarila, naj nikar ne do-
loči minimalne cene oziroma jo
poviša, ker je že itak previsoka.
Od dosedanjih zvišanj gasolina
bo oljni trust kolektal od odje-
malecev nad pol milijarde več na
leto kakor je pred "new dealom"
stroški pa so se zvišali le okrog
125 milijonov.

Washingtonski zastopniki olj-
nih interesov so takoj po Ickeso-
vi odredbi namignili, da se bodo
cene gasolinu na drobno zvišale

še za eden ali dva centa. Vla-
konzumski odbor je preračunal
da prinese oljnemu trustu vs
cent zvišanja na galon vsoto
milijonov na leto. Ta odbor je
di mnenja, da to navijanje e-
ovira okrevalni program vla-
ker cene hitreje rastejo kakor
nakupna moč odjemalcev.

Od tega navijanja cen imo
koristi tudi lastniki oljnih za-
ljišč, ki so maršiki postali
hjonarji takorekoč čez noč.
bi ta naravni zaklad lastov
vlada, bi od tega zvišanja imo
koristi splošno ljudstvo. Zdaj
imajo privatniki, ki so prav-
liko upravičeni do njih kakor
vač na mesecu.

Čevljarski bossje pro
radikalni uniji

Stavkarje hočejo potisniti v
servativno unijo, ampak se
lavci upirajo

New York. — (FP) — D-
med unijo in unijo razlika,
pokazali tudi čevljarski to-
narji v tem mestu, kjer je
stavki nad osem tednov več
osem tisoč čevljarskih delav-
Na stavko jih je pozvala lev-
ska čevljarska unija, katere
si nečje priznati.

Priznati so pa priprav-
Intl. Boot & Shoe Workers
jo, ki je pridružena Ameriški
lavski federaciji in ima kon-
vativno vodstvo. S to unijo
sklenili dogovor za konč-
stavke in bo pogodba v krat-
predložena stavkarjem. P-
kuje pa se, da jo bodo odkle-
Stavkarji dolže krajevni
odbor, da jim hoče vsiliti kon-
vativno unijo in so proti t-
uprizorili večje demonstre-
pred uradi vladnega odbora
teh demonstracijah je poliet-
retirala 53 oseb. Nirin odbor
ji obdolžitev stavkarjev.

Zamorski študentje pro
stirajo

V pismu Rooseveltu zahte-
da federalna vlada podv-
korake in prepreči dr-
nasilja

Washington, D. C. — (FP)
Studentovski svet Howard
verze, zastopajoč nad dva
zamorskih dijakov, je p-
predsedniku Rooseveltu o-
pismo, v katerem prote-
proti neaktivnosti in brez-
nosti federalnih avtoritet
pram zločinov proti zamo-
mu plemenu, ki se očituj-
linčanjih in drugih nas-
Povod protesta je dalo lin-
zamorca v mestu Princess A-
v bližini Washingtona. P-
jana drhal je namreč pote-
iz ječe mladega zamorca, k-
bil obtožen napada na nek-
lopoltno žensko, mu vrgla
okrog vratu ter ga vlačil
ulici. Potem ga je obes-
bližini stanovanja okra-
sodnika, prej pa mu je
rezala ušesa.

"Ze 67 let," je rečeno v
testu, "se linčanja in neko
postopanje napram zatira
plemenu, ki zvesto podpi-
meriške ideale, stalno poj-
jo, toda federalna vlada n-
mila še ničesar, da dobe
naših civilnih svobodin č-
ženo kazen.

"Federalna vlada sicer e-
to ne odobrava nasilja, v-
pa ni storila ničesar, da ga
pravi. Drhalsko nasilje
tudi pod novim "dealom"
pokazuje linčanje zamor-
bližini kapitola. Na vas kot-
sednika apeliramo, da nap-
te konec vladi drhali."

Protest proti formiranju
stičnih unij

New York. — Proti eksp-
ji nacijskih fašističnih un-
naj bi vključevala tudi ne-
delavce, ki so uposleni v A-
ki, sta pri državnem ta-
Hullu in odboru Nire prote-
la Louis Waldman, tajnik
alistične organizacije v
Yorku, in Algernon Lee o-
tifasistične lige.

Na ukaz iz Berlina je
namreč 175 delavcev, ki so
sleni pri družbi North Ge-
Lloyd, prisiljenih na form-
nacijskega sveta istega tip-
je zavzel mesto strokovnih
v Nemčiji, ko je prišel

Domač drobiž

Spet pionir odšel

Joliet, Ill. — Umrl je Peter
Pečavar, star 88 let in doma iz
Rožnega dola pri Semiču v Beli
Krajini. V Ameriki je bil 47 let
in vsa ta leta je bival v Jolietu.
Zapušča sina in hčer v Jolietu in
eno hčer v Elyju, Minn.

Kap zadela člana

Lost Creek, W. Va. — Tu je
naglo umrl Frank Mezgec, do-
ma iz Materije na Primorskem.
Zadela ga je srčna kap. Bil je
član društva št. 633 SNPJ.

Rudarji navallili v Springfield

Springfield, Ill. — Na tisoče
in tisoče rudarjev in njihovih
žena ter otrok iz vseh krajev dr-
kave Illinois je prišlo v Spring-
field zadnji četrtek in petek.
Med njimi je bilo mnogo rojak-
ov. Okrog 150 rudarjev je pre-
nočilo v Slovenskem domu. V
soboto so voditelji PMA odpok-
klicali "praznik" in rudarji so
odšli domov.

Poroka

New York. — V Ridgewoodu,
L. I., sta se poročila William
Ferrara in Iva Derčar. Nevesta
je hči pokojnega ribniškega ro-
jaka Johna Derčarja, ki je bil
dolgo let upravnik Glasa Naroda.

Roosevelt pojasnil svoj
denarni načrt

Najprej bo vlada dvignila cene
farmskim pridelkom, nato še
le prevrednotila dolar

Washington, D. C. — Pred-
sednik Roosevelt je v nedeljo
zvečer spet govoril v Beli hiši
v radio. Poročal je, kaj je že na-
redil in kaj bo naredil v bližnji
bodočnosti.

Rekel je, da od pmladi se je
štiri milijone delavcev vrnilo na
delo ali 40 odstotkov vseh brez-
poselnih. Roosevelt računa, da
je bilo v marcu deset milijonov
brezposelnih delavcev v Zdrue-
nih državah. (William Green,
predsednik Ameriške delavske
federacije, je istega dne poro-
čal, da je bilo v marcu 13,689,000
delavcev brez dela in v zadnjih
šestih mesecih se je 3,600,000
delavcev vrnilo na delo.)

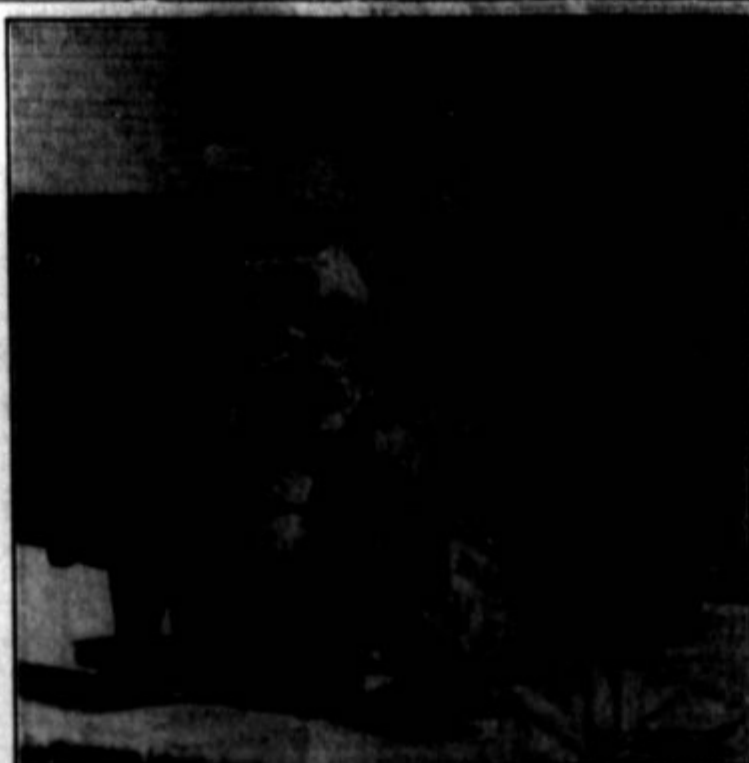
Mnogi zahtevajo, da bi vlada
morala že davno prevrednotiti
dolar, a to ne gre. Vlada mora
najprej stabilizirati cene farm-
skih pridelkov na višji stopnji,
potem šele pride stabilizacija
dolarja. Dolar bo tako ustaljen
in kontroliran, da ne bo spre-
menil kupne sile, kakor tudi si-
le odplačevanja dolgov, v seda-
nji in naslednjih generacijah.
Dvigajoče se cene mora spreml-
ljati vladni kredit in trden pa-
pirnati denar.

Rekel je tudi, da bo vlada ku-
povala in prodajala zlato v
Združenih državah. Kadar bo
treba, bo vlada olajšala embar-
go na izvoz zlata iz Amerike.

Collins postal član eksekutive
socialistične stranke

Chicago. — John M. Collins
iz Chicaga je postal član ekse-
kutivnega odbora socialistične
stranke, je naznanil Clarence
Senior, tajnik stranke. S tem
bo zamažena vrzel v eksekutivi,
ki je nastala po smrti Morrisa
Hillquita. Collins je bil izvoljen
za nadomestnega člana eksek-
utive socialistične stranke na
konvenciji v Milwaukeeju me-
seca maja lanskega leta.

Collins je član Mednarodne a-
sociacije strojnikov in že več
let uposlen pri Chicaga, North-
western železnici. Rojen je bil
na Irskem l. 1864 in dvajset let
pozneje je prišel v Združene
države.

Brezposelni delavci v New Yorku še vedno stikajo po posodah
za odmečke za ostanke zavrženih jedil.

Louis Adamič

SMEH V DŽUNGLI

AVTORIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRIHELJENCA
Poslovenil Stanko Leben

Nekoga dne (približno šest mesecev pred mojim prihodom v Združene države) se je Stefan v odmoru po kosilu sporekel z nekim drugim delavcem, (Dancem po rodu, ki se je pisal Oluf Tallaksen. (Ko mi je Stefan pripovedoval o tem pripetljaju, se ni več spominjal, zaradi česa sta se pričkala; brez dvoma je bilo kaj vsakdanjega in neznačajnega.)

"Vrag te vzemi!" je vzkripl Oluf, ko je Stefan v prepiru trdovratno vztrajal pri svojem. "Kaj pa si drugega kakor negoden zelenec? Ničla si! Hunky, ki sploh ničesar ne razume!"

V onih dneh je bil "Battling" Nelson, neki Danec, na vrhuncu svoje rokoborbiške slave, zaradi česar je bil marsikateri Danec, med njimi tudi Oluf Tallaksen, nasilen in bojevit.

"Če sem jaz zelenec," ga je zavrnil Stefan ostro, toda brzdajoč svojo jezo, "si ti, ki si delj v Ameriki, še hujski zelenec. Ni je na svetu bolj bedaste stvari od robate buče danskega priseljenca."

Oluf je zaripnil od srda. Približno deset let je bil, že v Združenih državah in po naravi je bil ponosen kakor vsi severnjaki. Hujskega bi mu ne bil mogel izreči, kakor da ga je opsoval z "zelencem" in z "robato dansko bučo."

Stefan in Oluf sta si vrgla še nekaj psovk ter se naposled spoprijela s pestmi. Oluf je bil skoro za glavo višji od Stefana in dosti težji, toda Stefan mu je v njegovo začudenje pripeljal tako mastno, da je Oluf obležal brez zavesti. Ko se je osvestil, je bil tako slab in omamljen, da popoldne ni mogel na delo.

Poslej je veljal Stefan v ladjedelnici za junaka.

Oluf se ga je nekaj dni ogibal; teden dni po tem pripetljaju pa je prišel k njemu in mu rekel tako: "Veš, Stefan, kos borilca je v tebi. In kar ima me, da bi te razglasil za borilca po vsem svetu. Priložiti znaš pa že tako, fant — da, gospod moj! Svoj živ dan me še nihče ni tako oplazil kakor ti. Ti si nikoli ni prišlo na misel, da bi se pokazal v ringu pri rokoborbah?"

Stefan je odkimal.

Oluf pa ga je dalje hvalil in pel slavo njegovemu slogu v borjenju. Slednjič mu je predlagal, naj bi se odločil za rokoborec, ter rekel, da bo že on uredil in pripravil vse potrebno.

"Povem ti, je zatrjeval Oluf, "da utegne biti iz tebe še pravi rokoborski korenjak. Battling Nelson je moj rojak, pa ni nič boljji od tebe. Res, prvak si v rokoborbi, Stefan."

Stefan je bil Olufa sicer res nabunkal, pa zato seveda ni bil nič jezen nanj. Malo je pomislil, nato pa dejal: "Prav" in se prepustil Olufovim rokam.

Tedne in tedne je nato Stefan skakal čez vrh, jedel sirovo meso, tekal okoli vseh hiš v mestni četrti po desetkrat do petdesetkrat vsako jutro, preden je šel na delo, dokler mu ni Oluf nekega dne povedal, da mu je pravkar našel tekmeča v nekom "zelo lahkem".

Oluf ga je opominjal: "Že res, da si korenjak v rokoborbi, Stefan, pa vendarle ne bi maral, da bi te protivnik koj prvič namlatil ko slamo, kajti če bi te prehudo, bi utegnil izgubiti zaupanje vase; ti si pa predober, da bi se uničil. Razumeš? Vse prepusti lepo meni, veš, Stefan."

"Prav," pritril Stefan.

"Saj veš, Stefan," je nadaljeval Oluf, "manažerji rokoborcev morajo imeti glavo na pravem koncu!" Potem je sporočil Stefanu, da bo rokoborba na sporedu kot uvodna točka, in sicer čez štirinajst dni pri rokoborbah v Sobotnem klubu blizu Williamsburgovega mostu v Brooklynu, shajališču delavcev iz ladjedelnice, pristaniških pretpačev in gangsterjev. Last-

nik tega kluba je bil neki brezpomemben političar, Joe Riley po imenu, neznan član v ustroju stranke iz Tammany Halla; obenem s klubom je Joe Riley vodil tudi pivnico v prtiličju. "Povedal sem Joeru Rileyu," je nadaljeval Oluf, "da si prvovrsten rokoborec. Razumeš?"

Na večer rokoborbe je Stefan stopil v ring Sobotnega kluba in sodnik ga je predstavil tekmeču, o katerem je bil Oluf dejal, da je "zelo lahek". Ta "lahki" pa je bil pravcata irska gorila, še večja od Olufa, pristaniški nakladač, vreden valiti težke sode v pristanišču po deset ur na dan.

Nagrada je znašala pet dolarjev, tri za zmagovalca, dva za premaganca; in da na kratko in mlo povzamem dolgo in kruto zgodbo: ko se je Stefan pozno zvečer osvestil v eni zadnjih sob Rileyeve pivnice, mu je nekdo stisnil v roko dva dolarja in Stefan je zvedel, da je bil knoek out že v prvi rundi.

Oluf je sedel pri Stefanu, mu naročal pijače in govoril o tem, kakšna "žaba" da je ta ogromni Irec. "Če te je nasekal, Stefanček moj," ga je bodril, "je imel samo presneto srečo, drugega nič; mogoče tudi zato, ker nisi uporabil pravih prijemov. Če se bosta še enkrat spoprijela s tem irskim potepencem, če se boš ravnal po mojih navodilih in če boš pokazal le mrvico znanja v sunkih in nogah, tedaj, Stefanček moj, ga boš zmlinčil ko muho. Razumeš? Korenjak si v rokoborbi, Stefan. ali morda ne, John?" se je obrnil k rojaku, ki je takoj pritril.

Oluf je govoril in govoril ter plačeval za vedno novo pijačo, dokler Stefana ni zmagovalo in se ni v resnici razrdil nad Ircem, ki je s svojimi tovariški valilci sodov sedel v sosednji sobi in zapravljal svoje tri dolarje; Stefan ga je pikro gledal in ga je zdaj pa zdaj pozval na povračilno rokoborbo za naslednjo soboto zvečer ali za katerikoli drug večer.

Joe Riley ju je zopet zapisal v seznam; in da zopet na kratko in ne preveč žalostno povzamem drugo dolgo in tragično zgodbo: Stefanu sta v drugič pripadla izmed petih dolarjev samo dva.

Začel je sumiti, da nekaj ni v redu z Olufovimi pojasnili. Končno se je Stefanu posvetilo, da ga je Danec namenoma izbral za žrtev in da je bil plačan celo za udarce, ki mu jih je bil pred šestimi tedni naložil v ladjedelnici.

Rokoborec in manažer sta bila domenjena. Pa kaj zato! Za Stefana je bil ta ring nekaj mikavnega. Dobrilo mu je, če ga je gledala polna dvorana ljudi, kako pleše po ringu, kako nasprotniku zadaja udarce in kako nanj sama dežujejo sunki.

Prikupil se je Joeru Rileyu, ki ga je pripušal k rokoborbam v klubu vsak drugi teden, in kmalu so Stefana poznali v vsi sosesčini Williamsburgskega mostu kot zelo čednega rokoborca za silo. Postal je popularen. Širokopleč in kratkih trčatih nog je bil videti v ringu smešen in zabaven. Včasih, kadar si je umišljal, da ima pred seboj lahko žrtev, ali pa celo o prilikah, ko je bilo očitno, da bo poražen, je rad uganjal komedijo v ringu in ljubitelji — nakladači, mali gangsterji, mornarji, pristaniški delavci in njihove prijateljice in deklne — so se krohotali, razgrajali in kričali, kar je Stefanu bolj laskalo, kakor če bi bil zmagal in si vtaknil v žep večji delež nagrade. Ljudje so ga imeli radi. Zaslovel je po vsem okraju pod vzdevkom "Glumač".

Na tej točki njegove življenske poti sem našel Stefana, ko sem prišel v Ameriko.

(Dalje prihodajli.)

trokemija, ki raziskuje procese, ki se vrše pod vplivom električnega toka. Semkaj spada elektroliza, to je razkroj vode in drugih tekočin v prvotne sestavine ter proučevanje vseh nešteti kemičnih reakcij, pri katerih nastaja električni tok n. pr. v galvanskih členih in akumulatorjih.

Posebno važna postaja zadnji čas fotokemija, ki raziskuje kemične učinke svetlobe, ki utegnejo biti izredno močni. Tako se n. pr. mešanica vodika in kloru v temi ne spoji, če pa pride na svetlobo, se pod eksplozijo stvori solna kislina. Zelo važna je vloga fotokemičnih učinkov sončne svetlobe pri vseh življenjskih pojavih. Vse višje živalske in rastlinske vrste ne morejo obstojati brez sočne svetlobe. Asimilacija pri rastlinah, to je tvorenje škroba in sladkorja iz ogljikove kisline s posredovanjem listnega zelenila ali klorofila, se lahko vrši v sončni svetlobi.

Slednjič temelji na svetlobno kemičnih pojavih tudi vsa fotografija. Slika na fotografski pločici ali filmu nastane tako, da bromovo srebro v želatinasti prevleki pod vplivom svetlobe deloma in sicer na različnih mestih različno močno razpade in da srebro, ki se pri tem izloči, tvori po "razvitju" svetlejšje in temnejše svetlobne odtenke.

Slednjič je poseben pododdelek fizikalne kemije, tudi koloidna kemija. Koloide imenujemo najfinejše razdeljene substance, ki tvorijo nekako vez med fizikalno ločljivimi zmesmi in praviimi kemičnimi spojinami.

Prav tukaj sta fizika in kemija v vzajemnem delu spet zadel na atome, in posledje je fizikalna atomska teorija odločilno vplivala tudi na nadaljnji razvoj kemije. Ko so namreč konec minulega stoletja izalek spektralne analize ter proučevanja roentgenskih žarkov in pojavov radio-aktivnosti prisilili fizike priznati, da je vsa materija zgrajena iz atomov, so mahoma dobile tudi atomske zgradbe kemikov solidno podlago. Šele fiziki so lahko izračunali vrednosti za velikost posameznih atomov ter njih število in porazdelitev v prostorski enoti. Najvažnejše pri vsem tem pa je bila skladnost števil, dobljenih po različnih raziskovalnih načinih. Tako se je slednjič posrečilo sestaviti "model atoma", t. j. sliko o notranjem ustroju atoma, o njega sestavu iz še bolj elementarnih delcev: elektronov ter atomskih jeder ali protonov. Na podlagi teh atomskih modelov je bilo posledje mogoče zakone fizikalnih pojavov tudi računsko pravilno zasledovati.

Atomska teorija pa ni zmagała tako sijajno samo v fiziki, ampak tudi v kemiji. Z njeno pomočjo se je posrečilo iz sil, ki delujejo v notranjosti atoma izračunati zakonitosti, po katerih se spajajo kemične vrvine. Prav zadnja leta je znanost v tem zelo napredovala. Najnovejša dopolnila atomske teorije: "valovna mehanika" in "kvantna mehanika" sta razbistrili mnoge še ostale nejasnosti v kemiji in dasi je njih "matematično odelo" neznanosko komplicirano in dasi so napravila model atoma nepreglednejši, kakor je bil spočetka, vendar pomenita velik korak naprej na poti k enotni znanosti, ki bo objemala vse posamezne panoge fizike in kemije. Lahko se trdi, da more fizika že danes obravnavati vse probleme kemije, da lahko v vseh podrobnostih razloži nastanek prav vsake kemične spojine zgolj na podlagi notranjih atomskih, v prvi vrsti električnih sil in to celo računsko v strogo pravilnem razmerju.

—Zis.

Dvoumno

"Ali ste brali moj najnovejši roman?"
"Seveda sem ga."
"Nu, in kako vam je ugajal?"
"Odložil sem ga z največjim veseljem."

Zlobno

"Rada bi vedela, koliko mož bo nesrečnih, če se poročim."
"Koliko? Saj jih vendar ne morete več vzeti kakor samo enega!"

Komaj devet držav je še s stabilno valuto

Trgovska in privatna banka v Berlinu (Commerz und Privat Bank) izdaja mednarodni pregled o mednarodnih valutnih izpremembah in pretresih, in iz tega pregleda lahko vidimo, da ima danes samo devet držav na svetu še stabilno valuto. Vse druge države kažejo večji ali manjši valutarični pretres, ter stojijo njih valute pod zakonito določenim tečajem. Spodnji pregled nam kaže odstotno razmerje s pariteto:

Francija	100%
Nemčija	100%
Danzing (Gdansk)	100%
Belgija	100%
Češkoslovaška	100%
Rumunija	100%
Nizozemska	100%
Švica	100%
Litavska	100%

Do nedavna je bil v tej vrsti tudi ameriški dolar, zdaj pa ni več, ker je umetno razvrnoten.

Pri drugih najvažnejših evropskih državah pa je odstotno razmerje do paritete naslednje:

Lotiska	98.5%
Estonska	96.4%
Italija	97.5%
Avstrija	88.1%
Jugoslavija	75.2%
Anglija	70.0%
Portugalska	70.0%
Švedska	69.0%
Norveška	65.2%
Danska	63.4%
Finska	60.4%
Grčija	42.8%
Španska	42.6%

Takšno je stanje po vseh valutarnih pretresih v zadnjih letih, ki so vznemirjali kakor bombe evropsko prebivalstvo. Kriza je storila svoje, pravijo eni; drugi pa naglašajo, da so baš ti valutarni udarci — če že ne ustvarili — pa vsaj poostriili svo krizo. Če pojde pa razvoj po današnji poti, se bodo v doglednem času zamajale za zadnjim vzgledom — USA dolarjem — še tudi druge valute, ki stojijo zaenkrat še na 100%. S tem ko-

lebanjem se pa obenem tudi šijo stebri današnjega denarstva ki so že prepereli in preok tako da so tipanja po novih snavah denarstva že na dnevi redu. Kaj pride namesto njih pokaže bodočnost?!

STANOVANJE V NAJEUROPI

6 sobno, čisto in svetlo stanovanje, Steklen porč. Kurjav premogom na peč. Lepa prah. En blok od S.N.P.J. dvor. Dobra transportacija. Cena \$26.00 mesečno. Garaža ako čete. Oglasite se na 2721 S. Ward Ave., Chicago, Ill. P. Lawndale 0599. (A)

IZLET V DOMOVINI

Dne 16. decembra bo odznan Lloydov ekspresni par EUROPA iz New Yorka s pino potnikov, ki bodo preb veseljem, da bodo praznovali žični dan v družbi svojih North German Lloyd je p bel, da bodo imeli brezskrbno prijetno vožnjo, kajti sprej jih bo oziroma izlet bo vodil John Wohlmut, upravitelj partmenta za tretji razr New Yorku. Mr. Wohlmut potnikom ves čas vožnje na polago.

Poleg tega bodo imeli udniki te vožnje na razpolago storen in razkošen eksparnik EUROPA, čigar šta poskrbel, da bo sleherni postrežen in da se ne bo nikomur dolgočasiti.

Kot vedo vsi potniki, k tujejo z Lloydom, streže teh parnikov najboljša in bolj izbrana jedila.

Po prijetni oceanski vo jih bo čakal posebni vlaparnika v Bremerhaven, jim bo zamajilo hitro in pravno potovanje do Ljubljane.

Vsi, ki hočejo preživeti ne praznike s svojimi sor in prijatelji v stari dom naj si preskrbe prostore izlet. — Vprašajte katerega lokalnega agenta ali pa v dih North German Lloyd

BOŽIČ v stari domovini

Brez dvoma vam misel na Božič vrne prijetne spomine in porodi željo, da bi praznovali praznike med svojimi sorodniki in prijatelji v stari domovini. Pridružite se enemu naših osebno vodnih izletov.

Posebna odplutja iz New Yorka:
ALBERT BALLIN . . . 9. decembra
ST. LOUIS 12. decembra

Izborne železniške zveze od Hamburga do Jugoslavije.

\$171.50 TRETJI RAZRED
TJA IN NAZAJ
Iz New Yorka do Ljubljane in nazaj.

Za nadaljnje pojasnila vprašajte svojega lokalnega agenta ali

HAMBURG-AMERICAN LINE
177 N. Michigan Ave. Chicago Ill.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, črtknjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškoslovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in d

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unjako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER
2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4964
Chicago, Ill.

Tu se dobe na bolje tudi vsa utmama pojasnila

Nadvlada fizike v naravoslovlju

Dr. Fr. Wagner

Ko so se v začetku novega veka začele naglo razvijati prirodoslovne vede, se je proučevanje narave kaj kmalu razcepilo v posamezne veje, v posamezne panoge znanosti, kakor jih je pač narekovalo neposredno opazovanje različnih delov živega in mrtvega sveta. Z živo prirodost se začela baviti rastlinstvo in živalstvo, z mrtvim svetom pa v prvi vrsti fizika in kemija. Danes pa smo spet prišli tako daleč, da se v mnogih primerih že ne da več odgovoriti na vprašanje "rastlina ali žival?" Nemogoče je postaviti ostro mejo med rastlinstvom in živalstvom in obe panogi znanosti se zaradi tega spajata v višji edini, ki jo imenujemo biologija, ali na splošno nauk o življenju. Prav ista težnja po združitvi se opaža tudi v anorganskem prirodoslovlju. Kemija se je morala odreči samostojnosti in se uvrstiti kot sestavni del v ogromno stavbo najsplošnejše fizike.

Kemija se smatra na zunaj še zmerom kot samostojna disciplina. Drugače tudi ni mogoče, ker se v svojih delovnih

metodah in v poskusnem mehanizmu zelo razlikuje od fizike. Ali v bistvu sta obe panogi nerazdružljivo povezani.

Naloga fizike je bila študirati zakone, po katerih se ravnao tisti pojavi v materialnem svetu, pri katerih se snovi bistveno ne spreminjajo, kemija pa je zasledovala snovno sestavo vsega, kar nas obdaja in iskala zakonov, po katerih se snovi spreminjajo. Fizika je lahko že razmeroma zgodaj uredila svoja dognanja v obširen enotni sistem (Newton), ki se je kasneje seveda še dopolnjeval in razširjal, a je ostal v temelju nespremenjen. Kemija je napredovala dokaj počasneje in ne zmerom tako naravnost in sigurno. Ščasoma se je seveda tudi v tej panogi posrečilo mnogo važnih odkritij in nepregledna vrsta dognanj, ni se pa posrečilo vsega tega spraviti v sistematičen red.

Nedvomno je n. pr. atomska teorija pomagala razjasniti mnoge zakonitosti, ki jih poprej ni bilo mogoče enotno razlagati. Razjasnila je n. pr. kaj se posamezne kemične vrvine družijo med seboj v nekem čisto določenem in zmerom se ponavljajočem številčnem razmerju. Prav tako pa je prinesla tudi mnogo nereda v že ustaljene pojme in dosti nezaupanja. A-

tomaska "teorija" je bila spočetka zgolj hipoteza, ki glede velikosti, števila in sestave atomov ni bila zmožna točnih odgovorov. Preden se ji je to posrečilo, si je morala drugod poiskati pomoči.

Med fiziko in kemijo so že dolgo spletene tesne vezi, ker je nešteto problemov, ki se dajo reševati samo z delovnimi metodami obeh znanosti hkrati. Pojavi, ki se obravnavajo v tem vzajemnem delu, spadajo v panogo znanosti, ki se imenuje fizikalna kemija. So mnogi kemični procesi, ki jih spremljajo fizikalni pojavi: toplota, svetloba, elektrika itd. in obratno poznamo spet dosti fizikalnih dogajanj, čijih posledica so kemične reakcije. Ako se n. pr. spoji žveplo s kisikom v žveplo dioksid, ali če se tvori iz pokalnega plina (zmes vodika in kisika) voda, se sprošča precejšnja množica toplote. V tem primeru pravimo, da gre za eksotermni ali toploto proizvajajoči proces. Ako pa se n. pr. cepi ogljikova kislina v ogljik in kisik, je treba toploto dovajati, ker je to "endotermni", toploto vezajoči proces. Raziskovanje zakonov, po katerih se toplota pri posameznih procesih veže ali oddaja, je naloga "termokemije".

Druga panoga zase je elek-